

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

БУРЯК ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК: 316.334.2:64-047.36 (477) (043.3)

**МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.07 – демографія, економіка праці,
соціальна економіка і політика

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Гончарова Світлана Юріївна,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
доцент кафедри економіки та соціальних наук.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Дерій Жанна Володимирівна,
Чернігівський національний технологічний
університет, завідувач кафедри теоретичної та
прикладної економіки;

кандидат економічних наук, професор
Березіна Олена Юріївна,
Черкаський державний технологічний університет,
професор кафедри фінансів.

Захист відбудеться «06» червня 2019 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.02, у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1–А.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1а.

Автореферат розісланий «06» травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Геращенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах розвитку соціально-економічних відносин та формування нової економіки зростає економічна самостійність домогосподарств, що зумовлює підвищення значущості моніторингу їх діяльності та визначення основних пріоритетів розвитку.

Домогосподарство є первинною економічною ланкою суспільства, оскільки у його власності знаходиться більшість ресурсів, що відіграє вагомую роль в організації суспільного виробництва. Крім того, домашнє господарство є соціальним осередком суспільства, який реалізує ті завдання, які знаходяться поза економічною діяльністю (виховання дітей, розвиток особистості, взаємодопомога, організація відпочинку та ін.). Також домогосподарства відіграють важливу роль при формуванні доходів бюджетів усіх рівнів завдяки сплаті податків і зборів (обов'язкових платежів).

Наприкінці 2018 р. в Україні налічувалось 14986 тис. одиниць домогосподарств. Майже дві третини домогосподарств мають у своєму складі працюючих осіб (у містах – 69 %, на селі – 53 % домогосподарств). У 51 % домогосподарств, до складу яких входять працюючі особи, працює одна, у 42 % таких домогосподарств – дві, у 7 % – три і більше осіб. Коефіцієнт економічного навантаження на працюючого члена домогосподарства (відношення загальної кількості членів домогосподарства до кількості працюючих) у середньому по країні становить 2,56, що свідчить про перенавантаження працюючого члена домогосподарства та погіршення рівня його соціально-економічної діяльності.

Дослідженнями сучасних тенденцій функціонування домогосподарств в економіці займаються такі вчені як А. Аткинсон, Дж. Бекер, О. Березіна, Є. Болотіна, І. Бочан, С. Бурлуцький, Ж. Дерій, В. Здрок, О. Зухба, С. Іванова, І. Кичко, Л. Ключник, О. Кузик, Є. Кучеренко, О. Марець, М. Мусллова, Дж. Стігліц, Ю. Янель та ін. Фахівцями в сфері моніторингових досліджень є Г. Балабанов, Д. Бірюков, Н. Внукова, В. Галіцин, В. Едрінова, І. Журавльова, С. Злупко, А. Кавінова, Т. Максимова, А. Шубравська та ін. Питаннями дослідження соціальної сфери та розвитку домогосподарств займаються: С. Гончарова, О. Макарова, М. Мартиненко, Г. Назарова, Л. Шаульська та ін. Питання якості життя населення ретельно опрацьовано у роботах багатьох українських авторів, а саме: Т. Богданова, Н. Гаркавенко, О. Зотова, О. Крикун, А. Малікова, В. Никифоренко, В. Пономаренко, О. Ястремська. Оцінкою рівня життя населення займаються як закордонні, так і вітчизняні науковці, серед яких С. Аннанд Д. Богиня, Дж. Гелбрейт, Дж. Лі, О. Лібанова, В. Мандибура, А. Медісон, О. Новікова, В. Щербак та ін.

Поряд з цим, недостатньо опрацьованими є питання, які стосуються визначення соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки та моніторингу її результатів.

Актуальність і недослідженість вказаних проблем визначили вибір теми дисертації, мету і завдання роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематики наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. В основу роботи покладено науково-методичні і практичні розробки, що є частиною госпдогвірної науково-

дослідної роботи за темою «Вплив діяльності домогосподарств на формування безпеки людського розвитку» (номер державної реєстрації 0117U000986), за якою здобувачем розроблено підрозділ «Сутність та роль діяльності домогосподарств в сучасній економіці», в межах якого визначено сутність та роль домогосподарств в розвитку економіки країни та обґрунтовано теоретико-методичні рекомендації щодо підвищення рівня їх соціально-економічної діяльності в умовах формування нової економіки; бюджетної науково-дослідної роботи за темою «Перспективи розвитку економіки праці та соціальної сфери в Україні» (номер державної реєстрації 0117U007538), в межах якої виконано розділ «Роль та функції домогосподарств в розвитку соціальної сфери в Україні», де автором визначено та обґрунтовано головні функції домогосподарств в соціально-економічній сфері України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення та подальший розвиток теоретичних положень, методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Досягнення поставленої мети зумовило визначення та вирішення таких завдань:

уточнити зміст поняття «домогосподарство», визначити його співвідношення з поняттям «сім'я»;

узагальнити основні функції домогосподарств в умовах формування нової економіки;

розглянути значення та умови формування «нової економіки», сформувані структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств та визначити можливість впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств України;

узагальнити теоретичні засади моніторингу, визначити сутність та основні його складові щодо діяльності домогосподарств;

здійснити аналіз формування сукупних доходів та витрат домогосподарств; провести моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами; проаналізувати їх бюджет за балансовим методом в умовах формування нової економіки;

розробити методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки;

уточнити змістовне наповнення і роль соціального підприємництва в умовах формування нової економіки та запропонувати науково-практичні рекомендації щодо його використання в діяльності домогосподарств;

розробити методичний підхід до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки з формуванням стабільної вибірки та наведенням паспорту моніторингу.

Об'єктом дослідження є процес моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні підходи та практичні рекомендації щодо моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств з урахуванням умов формування нової економіки.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використано такі загальні та спеціальні методи дослідження, зокрема: методи *наукового абстрагування, теоретичного узагальнення, морфологічного та контент-аналізу* – для визначення поняття «домогосподарство» та формулювання наукових і методичних положень щодо основних характеристик діяльності домогосподарств; *дедукції та індукції* – для систематизації теоретико-методичних підходів до обумовлення суб'єктів та показників соціально-економічної діяльності домогосподарств; *методи класифікації, структурного аналізу* – для виявлення структури домогосподарств, їх видів та функцій; *системний підхід* – для систематизації, адаптації та розробки пропозицій з використання міжнародних стандартів щодо підвищення рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств; *аналізу та синтезу* – для розкриття сутності й змісту нової економіки та соціального підприємництва; *багатовимірний факторний аналіз* – для обґрунтування основних показників доходів та витрат домогосподарств; *багатовимірний кластерний аналіз* – для виділення основних груп областей за дохідними та витратними показниками домогосподарств; *балансовий метод* – для моніторингу та прогнозування бюджету домогосподарств; *метод експертних оцінок* – для визначення переліку показників розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств; *метод таксономічного аналізу* – для побудови інтегрального показника рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств; *метод програмування Front-end* (з використанням інструментів та мов програмування: -html, -jquery, -raphaeljs, -css та -javascript) – для розроблення моніторингової мапи України; *метод графічної та табличної інтерпретації* – для наочного відображення емпіричних даних і схематичного зображення основних теоретичних та практичних положень дисертаційної роботи.

Поставлені завдання вирішено з використанням пакетів прикладних програм Microsoft Excel, Statistica 10.0.

Інформаційну базу дослідження становлять чинні законодавчі та нормативні акти, які регламентують діяльність домогосподарств та проведення моніторингових досліджень, офіційні матеріали та публікації міжнародних організацій, офіційні дані Державної служби статистики України, довідково-інформаційні видання, статистичні бази міжнародних організацій, науково-дослідних установ і аналітичних центрів, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали наукових конференцій, періодичних видань, інформаційні ресурси мережі Internet, результати аналітичних розрахунків, здійснених безпосередньо автором.

Наукова новизна одержаних результатів. Відповідно до поставленої мети і завдань дисертації одержано результати, які характеризуються науковою новизною. Наукову новизну одержаних результатів відображено в таких положеннях:

вперше:

розроблено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств як основи їх моніторингу в умовах формування нової економіки за запропонованою системою показників, що складається з трьох системоутворюючих груп (соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності), які об'єднані в інтегральний показник (рівень соціально-економічної діяльності домогосподарств). До групи показників економічної діяльності включено

два нових для домогосподарств; показники – індекси рентабельності та заощадливості домогосподарств; для врахування особливостей функціонування нової економіки запропоновано визначати групу показників інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств, яка враховує соціальне підприємництво та актуалізує оцінювання соціально-економічної діяльності домогосподарств;

удосконалено:

визначення поняття «домогосподарство», відмінність якого полягає у: трактуванні домогосподарства як соціально-економічного інституту; уточненні мети його діяльності як комплексу задоволення потреб; створенні й використанні людського потенціалу, що враховує провідний вид соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки – соціальне підприємництво;

структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств, особливістю якої є комплекс економічних, соціальних, технологічних ризиків та умов її формування (технологічних, інформаційно-комунікаційних, фінансових, глобалізаційних), що актуалізує процес моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств. Відмінність даної моделі полягає у врахуванні спільної дії виділених умов та ризиків (синергетичному ефекті), що дозволяє отримати достовірні результати соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки;

змістовність та роль соціального підприємництва як інноваційного напряму соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки, особливістю якого є конкретизація сфер застосування соціально-підприємницького та людського потенціалу й виділення основних ознак соціального підприємництва, а саме: фінансової доцільності та обґрунтованості, двоєдиної спрямованості, автономності, інноваційності, масштабності та соціальної віддачі з метою зростання результатів соціально-економічної діяльності домогосподарств у новій економіці, що підтверджено результатами моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств;

дістало подальшого розвитку:

методичний підхід до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств, особливістю якого є: удосконалення організаційно-технологічного забезпечення за рахунок чіткого розмежування етапів та термінів його проведення; формування стабільної вибірки домогосподарств, розроблення паспорту моніторингу, що дозволило забезпечити комплексність та достовірність результатів на основі використання балансового методу та складання звіту про проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки;

склад та змістовність основних функцій домогосподарств, особливість яких полягає у виділенні двох груп функцій в умовах формування нової економіки: синтезованих (організаційно-виробничої, ощадно-інвестиційної) та додаткових (обов'язкових платежів, господарсько-побутової), що є підґрунтям для проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для розроблення програм соціально-економічного та інвестиційного розвитку на державному і регіональному рівнях, щодо підтримки діяльності домогосподарств. Рекомендації прикладного характеру можуть бути використані при формуванні соціальної політики та для підтримки діяльності домогосподарств. Запропоновані положення щодо впровадження методичних рекомендацій проведення моніторингових досліджень домогосподарств застосовані у роботі Головного управління статистики у Харківській області (довідка № 01/03/51 від 15.10.2018 року). Розроблений методичний підхід з розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств України застосований у роботі Управління соціального захисту населення Чугуївської міської ради Харківської області (довідка № 4290 від 17.10.2018 року). Основні теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи використані в навчальному процесі кафедри економіки та соціальних наук Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні дисципліни «Соціальна економіка та політика» (підготовка магістрів зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» освітньої програми «Управління соціальними проектами») (довідка № 18/86-04Д-231 від 12.10.2018 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою. Висновки та рекомендації, які подані до захисту, розроблені автором особисто. З наукових праць, що опубліковані у співавторстві, в роботі використано лише ті ідеї та положення, які належать особисто автору.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на таких Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика» (м. Кіровоград, 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 2017 р.); Міжнародна наукова конференція «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» (м. Харків, 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 2018 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця» (м. Харків, 2018 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії» (м. Миколаїв, 2018 р.); III Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» (м. Київ, 2018 р.).

Публікації. Основні результати і висновки дисертації знайшли відображення в 15 наукових працях загальним обсягом 5,77 ум.-др. арк., з яких дисертанту належить 3,61 ум.-др. арк. Серед них 7 статей (з них 4 статті, які включені до міжнародних наукометричних баз) та 8 публікацій за матеріалами конференцій, що відображають основні результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг

дисертації – 317 сторінок (13,2 ум.-друк. арк.). Текст дисертації містить 27 таблиць (з них 7 займають 7 повних сторінок), 51 рисунок (з них 5 займають 5 повних сторінок), список використаних джерел із 283 найменувань на 30 сторінках, 11 додатків на 68 сторінках. Основний текст дисертації становить 206 сторінок (8,58 ум.-друк. арк.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, відображено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, подано інформацію щодо їх публікування.

У першому розділі – «Теоретико-методичні основи діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки» – визначено сутність поняття «домогосподарство», визначено склад та змістовність основних, додаткових та синтезованих функцій домогосподарств в умовах формування нової економіки, розглянуто значення та умови формування «нової економіки», сформовано структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств та визначено можливість впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств, а також узагальнено теоретичні засади моніторингу, визначено сутність та основні його складові щодо діяльності домогосподарств.

З метою визначення сутності поняття «домогосподарство» проведено аналіз понятійно-категоріального апарату, що дозволило систематизувати запропоновані дослідниками дефініції та надати узагальнююче трактування поняття «домогосподарство» як соціально-економічного інституту, до складу якого входить одна особа або добровільне об'єднання декількох осіб, що можуть перебувати в родинних стосунках (сім'я) або не перебувати в них. Метою існування домогосподарства може бути: по-перше, задоволення матеріальних та нематеріальних потреб; по-друге, створення та використання людського потенціалу; по-третє, реалізація підприємницького потенціалу для підтримки соціально-економічного статусу в умовах формування нової економіки, що дає змогу розглядати домогосподарство як соціальну та економічну ланку суспільства.

У результаті проведеного аналізу узагальнено та виділено функції домогосподарств: класичні, які уможливають розширення діяльності домогосподарств України в умовах формування нової економіки, синтезовані (організаційно-виробнича, ощадно-інвестиційна) та додаткові (обов'язкових платежів, господарсько-побутова), що й стало підґрунтям для проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

На основі підходів зарубіжних та вітчизняних вчених опрацьовано сутність поняття «нова економіка» та етапи її формування. Проведений аналіз дозволив виявити фактори, що впливають на розвиток нової економіки та сформувати структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств, в якій: виділено головні умови формування нової економіки (технологічні, інформаційно-комунікаційні, фінансові, соціальні та глобалізаційні); враховано основні ризики впливу нової економіки на соціально-економічну діяльність домогосподарств (економічні, соціальні, технологічні); визначено можливості

впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств, переважним з яких є соціальне підприємництво (рис. 1).

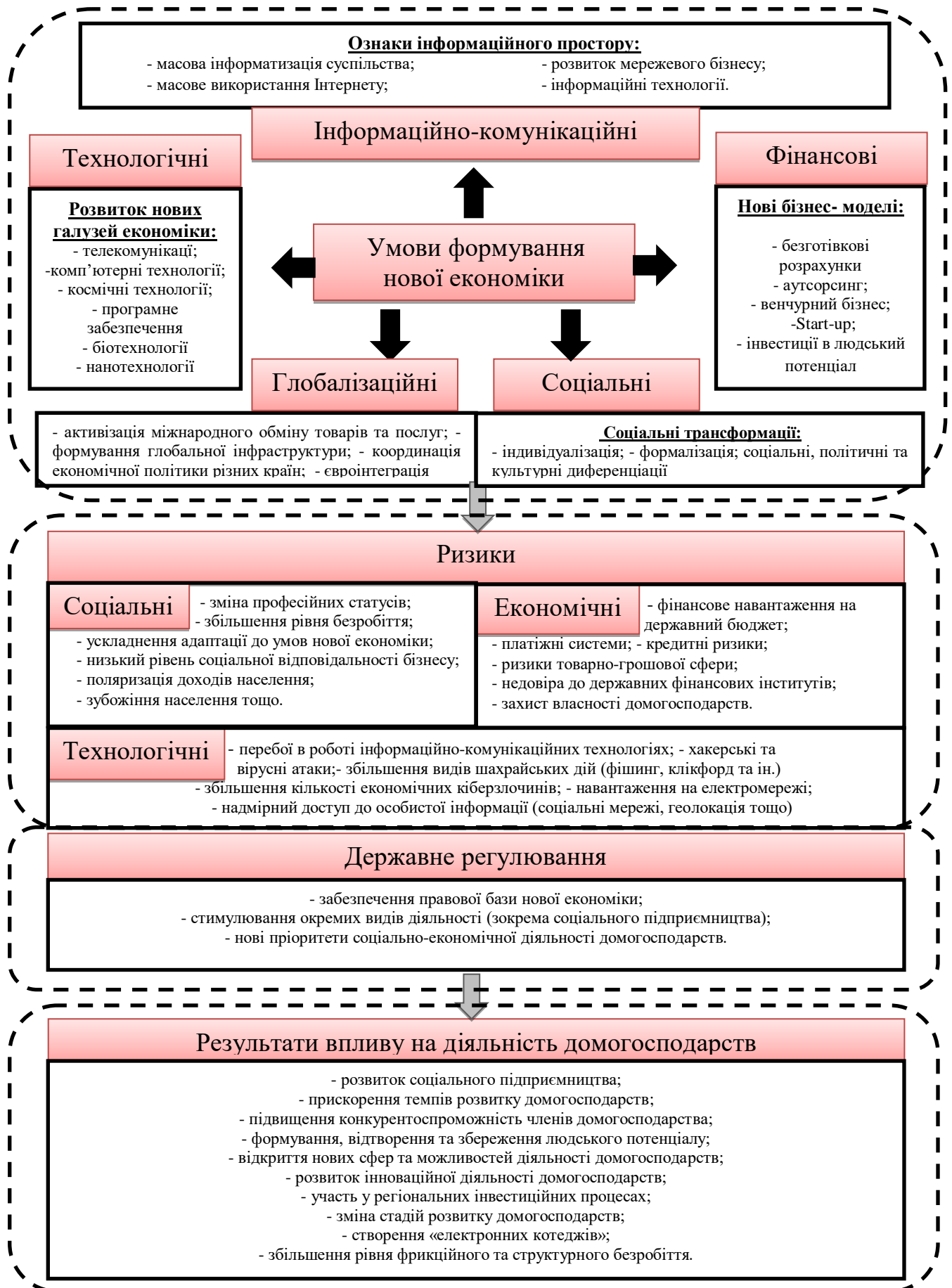

Рис. 1. Структурно-логічна модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств

Узагальнено сутність основних складових моніторингу діяльності домогосподарств, визначено головні завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств та запропоновано етапи його проведення. Обґрунтовано важливість та особливості впровадження й використання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств. Проведено загальний статистичний аналіз вітчизняних домогосподарств, який показав, що за період з 2009 по 2017 роки частка неповних сімей зросла на 4%, тоді як частка з двома та трьома і більше дітьми зменшилася на 4% і 1% відповідно, що є негативною тенденцією і не сприяє зростанню економічної активності домогосподарств.

У другому розділі – «Аналіз соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки» – здійснено аналіз формування сукупних доходів та витрат домогосподарств; проведено моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами; проаналізовано бюджет домогосподарств за балансовим методом в умовах формування нової економіки.

Здійснено комплексний аналіз соціально-економічної діяльності домогосподарств з 2009 по 2017 роки з точки зору формування їх доходів та витрат, які притаманні членам домогосподарства у процесі виконання ними своїх функцій, з використанням багатовимірною факторного аналізу. Для визначення кількості факторів взято за основу відсоток кумулятивної дисперсії, який становив більше 70 % факторних навантажень. За результатами аналізу виявлено основні дохідні показники домогосподарств, а саме: оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, доходи від продажу особистого і домашнього майна, доходи від продажу нерухомості, пенсії, стипендії, субсидії, допомоги, пільги та компенсаційні виплати, інші соціальні допомоги, грошова допомога від родичів або інших осіб, вартість спожитої продукції вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, пільги безготівкові на оплату послуг транспорту, зв'язку, грошова оцінка допомоги продовольчими товарами та використанням заощаджень, позики, повернені домогосподарству борги. Так, кількісні значення цих показників у 2009 році склали 92,56 %, у 2010 році – 89,46 %, в 2011 році – 91,52 %, в 2012 році – 91,4 %, у 2013 році – 91,21 %, у 2014 році – 90,18 %, в 2015 році – 90,12 %, в 2016 році – 90,64 %, у 2017 році – майже 91 % від усіх сукупних доходів домогосподарств. Визначено, що до основних витрат домогосподарств входять: споживчі витрати (на продукти харчування та безалкогольні напої, на одяг та взуття, на охорону здоров'я, на освіту та зв'язок, на ресторани та готелі, витрати на різні товари та послуги) та неспоживчі витрати (на купівлю акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків). Середньомісячні витрати домогосподарств у 2009 році склали 2754 грн, а в 2018 році – 8150 грн. Серед сукупних витрат у 2009 році споживчі витрати становили 88 %, у 2018 році – 93 %. З них витрати на харчування складають близько 52 % у 2009 році та 50 % у 2018 році. Такі результати є підставою стверджувати, що дані показники сукупних доходів та витрат формують основну структуру бюджету домогосподарств, який в загальному розрахунку має тенденцію до збільшення, та в той же час має суттєве навантаження від зростання споживчих витрат

домогосподарств, що не дає змогу його членам бути задоволеним своїм рівнем споживання та можливістю до заощаджень.

Проведений моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами з 2009 по 2017 роки з використанням кластерного аналізу за методом k-середньої (вихідними даними якого є результати факторного аналізу), виявив диференціацію розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств в регіонах України. Дане дослідження дало змогу виділити чотири основні групи регіонів (1 кластер – 52 %, 2 кластер – 24 %, 3 кластер – 20 %, 4 кластер – 4 % регіонів) (рис. 2), які відрізняються між собою умовами для розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств. Найбільш сприятливі вони переважно у Харківському, Полтавському, Закарпатському, Львівському, Дніпропетровському, Київському, Одеському та Херсонському регіонах (1-й та 4-й кластери), найменш – у Вінницькому, Волинському, Івано-Франківському, Рівненському, Хмельницькому, Черкаському, Чернігівському та Луганському регіонах (2-й та 3-й кластери). Отримані результати дають можливість для більш детального формування соціально-економічної політики України, впровадження нового виду діяльності в умовах формування нової економіки – соціального підприємництва, що враховує регіональні особливості розвитку.

У роботі проведено аналіз та формування бюджету домогосподарств за балансовим методом, що є одним з основних інструментів моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

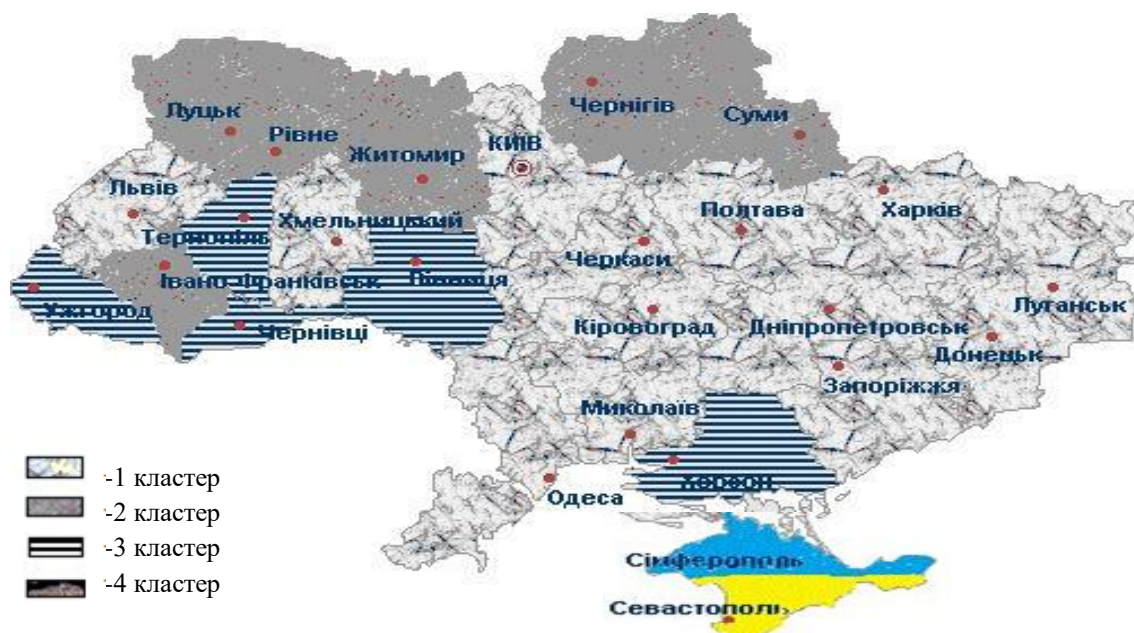

Рис. 2. Розподіл регіонів за сукупними ресурсами домогосподарств у 2017 році (фрагмент результатів кластерного аналізу; побудовано без даних про кількість домогосподарств на тимчасово окупованій території АР Крим та частини зони проведення АТО (Донецької та Луганської областей)

Результати аналізу бюджету домогосподарств України в середньому за місяць (табл. 1) дозволили зробити висновки про те, що зі зростанням питомої ваги заощаджень, домогосподарства виступають значущим інвестиційним ресурсом,

який сприятиме економічному зростанню виробництва та уможливить розвиток соціально-орієнтованих видів діяльності.

Таблиця 1

Динаміка перевищення сукупних ресурсів над витратами домогосподарств у 2009 – 2017 рр. (в середньому за місяць)

Дохідні та витратні показники домогосподарств в середньому за місяць	Роки								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Сукупні ресурси та доходи, грн	3015,25	3469,12	3841,72	4134,23	4454,24	4563,32	5231,71	6238,82	8165,24
Сукупні витрати, грн	2654,89	2987,73	3353,08	3489,84	3702,28	3976,10	4886,71	5671,15	7139,40
Перевищення доходів над витратами, грн	360,37	481,40	488,64	644,40	751,96	587,22	345,01	567,67	1025,84

У результаті проведеного аналізу доведено, що в умовах формування нової економіки соціально-економічна діяльність домогосподарств трансформується та потребує більш детального дослідження.

У третьому розділі – «Науково-методичне та організаційне забезпечення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств» – розроблено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки; уточнено змістовне наповнення і роль соціального підприємництва в умовах формування нової економіки та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо його використання в діяльності домогосподарств; розроблено методичний підхід до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки з формуванням стабільної вибірки та наведенням паспорту моніторингу.

Для оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в дослідженні запропоновано методичний підхід, що складається з шести послідовних етапів (рис. 3).

За результатами проведеної експертної оцінки сформовано три системоутворюючі групи показників соціально-економічної діяльності домогосподарств (соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств), які відображають міру задоволеності матеріальними та духовними потребами домогосподарств. В якості нової групи показників запропоновано інноваційно-освітню, що обумовлює особливості діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

В групі показників економічної діяльності запропоновано для використання два нових для домогосподарств показники, а саме: індекс рентабельності діяльності домогосподарств та індекс заощадливості домогосподарств.

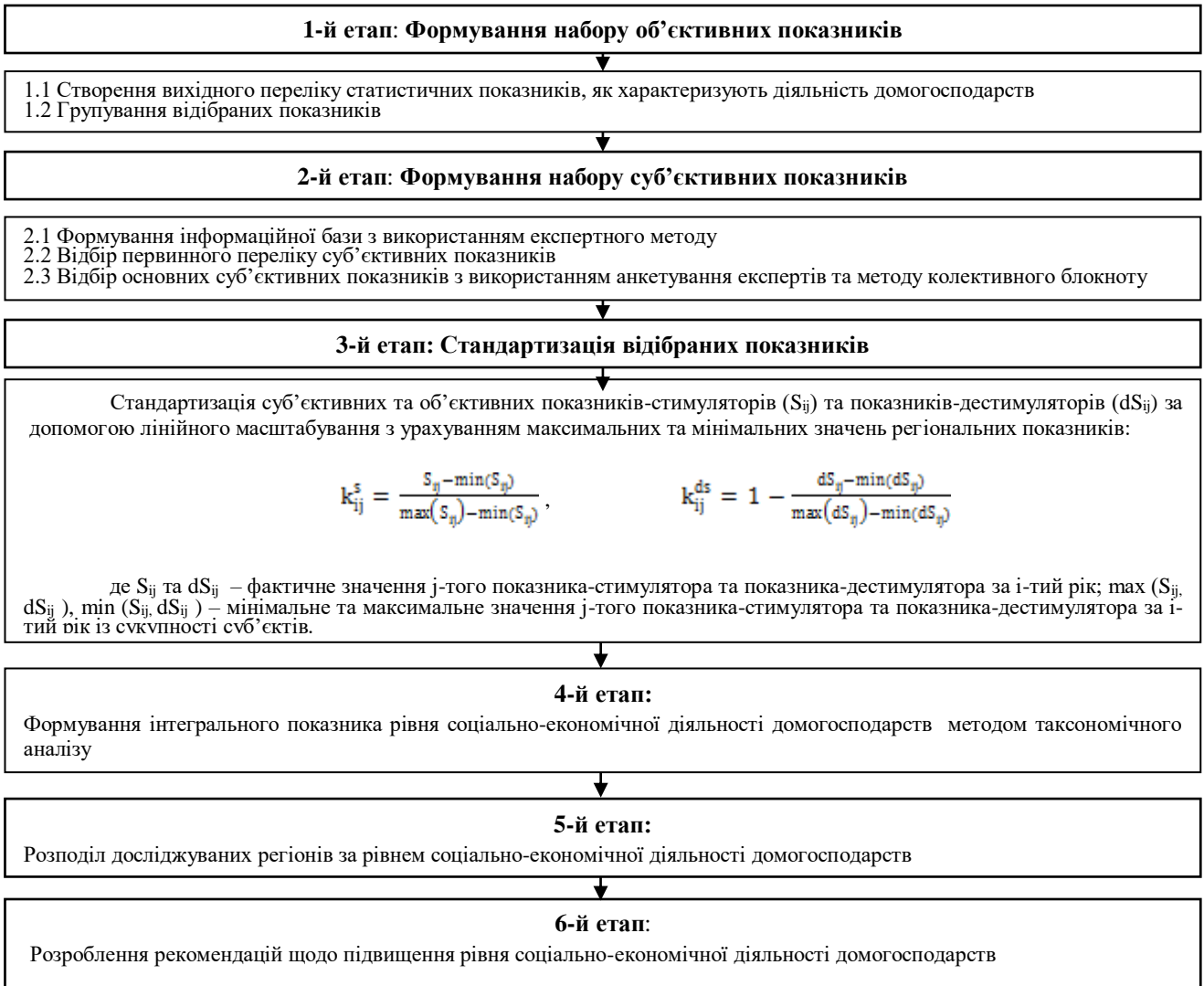

Рис. 3. Етапи методичного підходу до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств

Індекс рентабельності соціально-економічної діяльності домогосподарств (R_s) характеризує, на скільки успішно вони використовують свій внутрішній потенціал, та розраховано за формулою:

$$R_s = \frac{D_r}{V_r} \times 100 \%, \quad (1)$$

де D_r – доходи домогосподарств за рік, грн;

V_r – витрати домогосподарств за рік, грн.

Індекс заощадливості домогосподарств (I_s) дає можливість визначити їх спроможність до заощаджень та рівень ліквідності:

$$I_s = \frac{D_{п}}{D_{а}}, \quad (2)$$

де $D_{п}$ та $D_{а}$ – пасивний та активний доходи домогосподарств відповідно, грн.

Розрахунок інтегрального показника рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств запропоновано здійснити за допомогою середньої геометричної з трьох субіндексів, що дозволяє компенсувати низькі значення показника однієї складової більшими значеннями інших складових.

$$I_d = \sqrt[3]{I_c \times I_e \times I_i} \quad (3)$$

де I_c – рівень соціальної діяльності домогосподарств;

I_e – рівень економічної діяльності домогосподарств;

I_i – рівень інноваційно-освітньої діяльності домогосподарств.

Для візуалізації отриманих результатів за допомогою засобів «Front-end» (з використанням інструментів та мов програмування: -html, -jquery, -raphaeljs, -css та -javascript) розроблено моніторингову мапу України. Дане програмне забезпечення дає можливість автоматичної побудови моніторингової мапи з виділенням кольорами регіонів від світлого до темного в залежності від розрахованого рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, що дозволило візуалізувати результати проведених досліджень соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами (рис. 4).

Регіони	I_d
Вінницька	0.36
Волинська	0.38
Дніпропетровська	0.291
Донецька	0.3
Житомирська	0.404
Закарпатська	0.352
Запорізька	0.285
Івано-Франківська	0.353
Київська	0.335
Кіровоградська	0.361
Луганська	0.27
Львівська	0.299
Миколаївська	0.35
Одеська	0.304
Полтавська	0.339
Рівненська	0.37
Сумська	0.342
Тернопільська	0.369
Харківська	0.401
Херсонська	0.367
Хмельницька	0.341
Черкаська	0.353
Чернігівська	0.347
Чернівецька	0.329
АРК	0

Рис. 4. Моніторингова мапа України з розподілом регіонів за рівнем соціально-економічної діяльності домогосподарств у 2018 році

Узагальнення зарубіжного досвіду та проведення моніторингового дослідження соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки дозволило уточнити змістовне наповнення і роль соціального підприємництва в діяльності домогосподарств, а саме: виявлено головні передумови виникнення соціального підприємництва (переселенці з зони АТО, збільшення кількості малозабезпечених домогосподарств, зниження рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств); виділено та конкретизовано

основні сфери діяльності (соціальні послуги, ініціативи в області соціально-професійної реінтеграції, реабілітація людей, які потрапили у складні життєві ситуації, місцевий розвиток, фінансові послуги тощо); розглянуто взаємодію соціального підприємництва з елементами ринкового сектору.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду існування соціального підприємництва дозволив зробити висновки, що домінуючим фактором стійкого розвитку соціального підприємництва є середній, малий та мікробізнес, що за структурними характеристиками відповідає соціально-економічній діяльності домогосподарств. Тому в роботі проведено аналіз розвитку малого бізнесу України з 2010 по 2017 рік, та за його результатами запропоновано науково-практичні рекомендації щодо використання соціального підприємництва в діяльності домогосподарств з очікуваними позитивними змінами на макрорівні, основними з яких є зменшення рівня безробіття, зниження рівня соціальної напруги, збільшення рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств.

З метою отримання достовірної та своєчасної інформації щодо соціально-економічної діяльності домогосподарств у дисертаційній роботі запропоновано методичний підхід до її моніторингу, який передбачає удосконалення існуючої системи моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств (з формуванням «панельної вибірки»), яка дозволяє відслідкувати причинно-наслідкові зв'язки у соціально-економічній діяльності домогосподарств, завдяки чому створено можливість проведення більш детального аналізу й оцінки розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств та розроблено паспорт проведення моніторингу, який складається з двох основних підсистем: організаційно-технологічної та забезпечуючої (рис. 5).

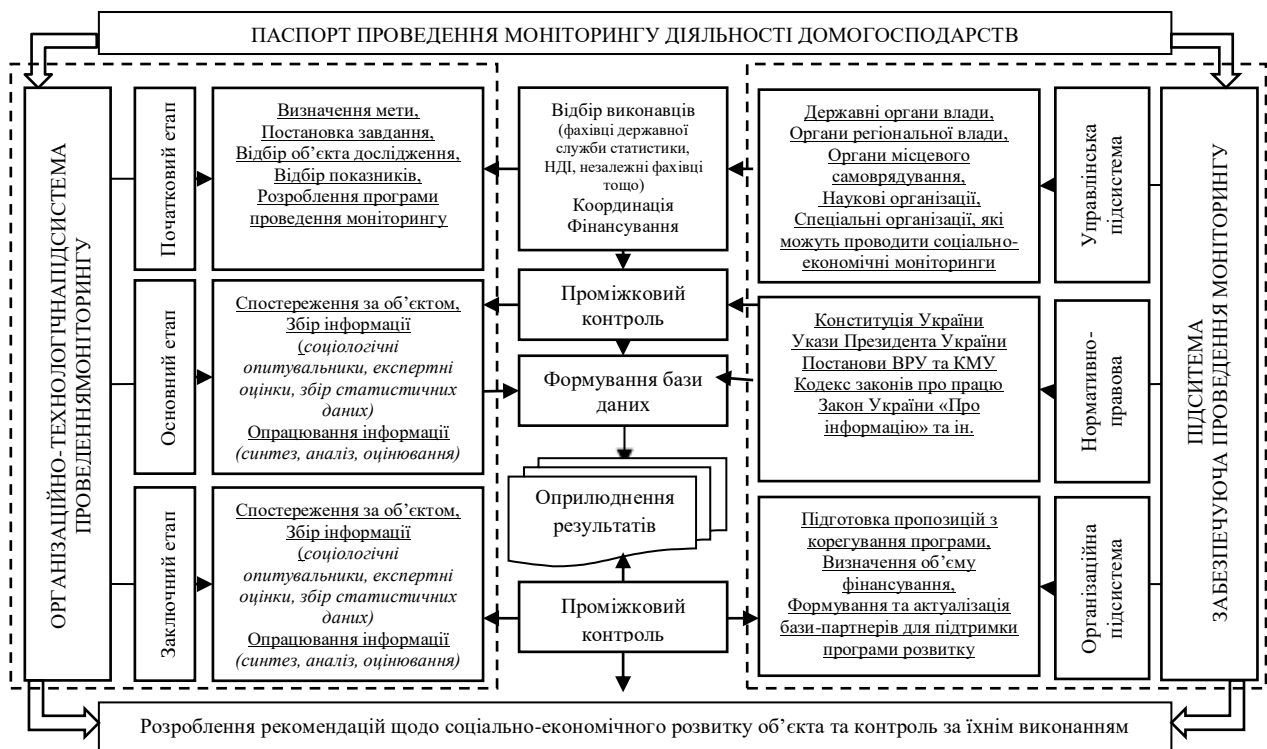

Рис. 5. Паспорт проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств

Використання методичного підходу до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств дозволить проводити комплексні дослідження щодо соціально-економічної діяльності домогосподарств, застосовувати сучасний дослідницький інструментарій економічного аналізу, отримані результати яких є підґрунтям для більш детального формування соціально-економічної політики України, що враховує регіональні особливості.

Оскільки соціальне підприємництво є одним з переважних напрямків розвитку діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки, було розроблено рекомендації щодо його впровадження в регіонах з низьким рівнем соціально-економічної діяльності домогосподарств (Вінницькому, Волинському, Івано-Франківському, Рівненському, Хмельницькому, Черкаському, Чернігівському та Луганському регіонах, в структурі сукупних доходів домогосподарств яких доходи від допомоги по безробіттю складають близько 10%) за такими сферами діяльності як: соціальні послуги, ініціативи в області соціально-професійної реінтеграції, реабілітація людей, які потрапили у складні життєві ситуації, сільськогосподарський розвиток, фінансові, юридичні, туристичні та медичні послуги.

Таким чином, розроблені теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації сприяють вдосконаленню моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств та впровадженню соціального підприємництва, як інноваційного виду їх діяльності в умовах формування нової економіки.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання щодо подальшого розвитку теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Основні висновки дослідження полягають у такому.

1. Проведено аналіз понятійно-категоріального апарату, що дозволило систематизувати запропоновані дослідниками дефініції, надати узагальнююче трактування поняття «домогосподарство» та визначити його співвідношення з поняттям «сім'я». Запропоновано узагальнене визначення поняття «домогосподарство» як соціально-економічного інституту, до складу якого входить одна особа або добровільне об'єднання декількох осіб, що можуть перебувати в родинних стосунках (сім'я) або не перебувати в них. Визначено, що метою існування домогосподарства є, по-перше, задоволення матеріальних та нематеріальних потреб; по-друге, створення та використання людського потенціалу; по-третє, реалізація підприємницького потенціалу для підтримки соціально-економічного статусу в умовах формування нової економіки.

2. Узагальнено склад та змістовність основних функцій домогосподарства за рахунок виділення та уточнення змісту загальноприйнятих або класичних (виробничої, споживчої, відтворювальної, заощаджувальної), синтезованих (організаційно-виробничої, ощадно-інвестиційної) та додаткових (обов'язкових платежів, господарсько-побутової), що стало підґрунтям для розроблення

рекомендацій з моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах нової економіки.

3. Розглянуто значення та умови формування «нової економіки», узагальнено її основні характеристики та принципи, етапи формування і розвитку. Виявлено фактори, що визначають розвиток інноваційного процесу та сформовано структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств за допомогою виділення особливих умов її формування, уточнення економічних, соціальних та технологічних ризиків. Визначено можливість впровадження інноваційних видів діяльності домогосподарств України (соціальне підприємництво, електронні котеджі тощо).

4. Узагальнено теоретичні засади моніторингу, визначено сутність та основні його складові щодо діяльності домогосподарств, запропоновано етапи проведення моніторингу. Здійснено загальний статистичний аналіз домогосподарств за період з 2009 по 2017 роки, що дозволило обґрунтувати доцільність удосконалення методичного підходу з моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств з урахуванням трансформаційних процесів в їх діяльності в умовах формування нової економіки.

5. Здійснено комплексний аналіз формування сукупних доходів та витрат домогосподарств з використанням багатовимірною факторного аналізу, що дозволило визначити основну складову структури бюджету домогосподарств; проведено моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств з 2009 по 2017 рр. за регіонами із застосуванням кластерного аналізу методом k-середніх, за результатами якого виявлено 4 групи регіонів з різним рівнем розвитку соціально-економічної діяльності домогосподарств; проаналізовано бюджет домогосподарств за балансовим методом в умовах формування нової економіки. Отримані результати є підґрунтям для більш детального формування соціально-економічної політики України, що враховує регіональні особливості.

6. Розроблено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств на основі сформованої системи показників соціальної, економічної та інноваційно-освітньої діяльності, що притаманні формуванню та розвитку нової економіки, які об'єднанні в інтегральний показник (індекс рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки) методом таксономії; розроблено моніторингову мапу України з використанням «Front-end», завдяки якій можливо візуалізувати результати моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

7. Уточнено змістовність та роль соціального підприємництва як інноваційного напрямку соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки, особливістю якого є конкретизація сфер застосування соціально-підприємницького та людського потенціалу й виділення основних ознак соціального підприємництва, а саме: фінансової доцільності та обґрунтованості, двоєдиної спрямованості, автономності, інноваційності, масштабності та соціальної віддачі з метою зростання ролі соціально-економічної діяльності домогосподарств у новій економіці, що підтверджено результатами моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств.

8. Удосконалено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, що базується на чіткому розмежуванні етапів, побудові постійної вибірки домогосподарств, термінів його проведення, розробленні паспорту моніторингу, що удосконалює інформаційне та організаційне забезпечення проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Гончарова С. Ю. Науково-методичні підходи щодо визначення поняття домогосподарства та його ролі в економіці / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Вісник Одеського Національного Університету. Серія: Економіка. – 2016. – Вип. 4 (46). – Т. 21. – С. 135–139. *Особистий внесок здобувача: надано авторське трактування поняття «домогосподарство» та узагальнено основні функції домогосподарств в умовах формування нової економіки.*

2. Буряк І. В. Моніторинг якості життя домогосподарств / І. В. Буряк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Ужгород : Вид. дім «Гельветика». – 2016. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 23–27.

3. Буряк І. В. Методичний підхід до проведення моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Управління розвитком: збірник наукових праць. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – № 3 – С. 61–68.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

4. Гончарова С. Ю. Умови формування та важелі регулювання «нової економіки» як сучасного феномену / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Бізнес Інформ. – 2017. – № 3. – С. 52–58. (Index Copernicus, CiteFactor (США), Scientific Indexing Services). *Особистий внесок здобувача: розроблено структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств.*

5. Гончарова С. Ю. Соціальне підприємництво: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – Херсон : Вид. дім «Гельветика» – 2017. – Вип. 27. – Ч. 2. – С. 125–130. (Index Copernicus). *Особистий внесок здобувача: виявлено основні сфери діяльності домогосподарств, розроблено модель взаємодії соціального підприємництва з ринковим сектором, запропоновано рекомендації щодо використання соціального підприємництва в діяльності домогосподарств.*

6. Гончарова С. Ю. Методичний підхід до оцінювання рівня життєдіяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк, А. Б. Гончаров // Економіка розвитку: науковий журнал. – 2018. – №4 – С. 1–12. (Google Scholar, OAJI). *Особистий внесок здобувача: сформовано показники розрахунку рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, розроблено моніторингову мапу.*

7. Буряк І. В. Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств за регіонами / І. В. Буряк // Чернігівський науковий часопис: ел. зб. наукових праць. Серія 1. Економіка і управління. – Чернігів : Вид. ЧНТУ, 2018. – №1(9). – С. 7–14. (Ulrich, PИHЦ, Google Академія).

Публікації за матеріалами конференцій

8. Гончарова С. Ю. Роль та значення діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 24–25 березня 2016 р.). – Харків : Вид. «НТМТ», 2016. – С. 198–200. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: проведено аналіз діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.*

9. Гончарова С. Ю. Роль домогосподарства та сім'ї в розвитку економіки країни / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика» (м. Кіровоград, 10–11 червня 2016 р.). – Кіровоград : «Ексклюзив – Систем», 2016. – С. 220–221. *Особистий внесок здобувача: проведено аналіз ототожнення сім'ї та домогосподарства.*

10. Гончарова С. Ю. Складові соціально-економічної адаптації діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 30–31 березня 2017 р.). – Харків : Видавець ФОП Панов А. М., 2017. – С. 217–219. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: запропоновано інноваційні види діяльності домогосподарств.*

11. Гончарова С. Ю. Сучасні напрямки діяльності домогосподарств / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця»: тези доповідей (м. Харків, 1–2 червня 2017 р.). – Харків : ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2017. – С. 328–330. *Особистий внесок здобувача: виявлено сучасні напрями діяльності домогосподарств під впливом формування нової економіки.*

12. Гончарова С. Ю. Сучасна структура домогосподарств України / С. Ю. Гончарова, І. В. Буряк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків, 29–30 березня 2018 р.). – Харків : Видавець ФОП Мезіна, 2017. – С. 143–144. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; CD. – ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера. *Особистий внесок здобувача: проаналізовано склад і структуру домогосподарств України.*

13. Goncharova S. Y. Quantitative and structural changes in the Ukrainian household's activity / S. Y. Goncharova, I. V. Buryak // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економічний розвиток і спадщина Семена

Кузнеця»: тези доповідей (м. Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – С. 288–289. *Особистий внесок здобувача: проаналізовано структурний розвиток домогосподарств за роками.*

14. Буряк І. В. Структура доходів домогосподарств України / І. В. Буряк // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформація національної економіки в контексті реалізації євроінтеграційної стратегії» (Миколаїв, 9 листопада 2018 року) – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2018. – С. 52–55.

15. Буряк І. В. Головні завдання моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств / І. В. Буряк // Матеріали III Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» (Київ, 6 грудня 2018 року) – Київ : КНУТД, 2018. – С. 271–274.

Анотація

Буряк І. В. Моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2019.

Дисертацію присвячено поглибленню теоретичних положень, розробленню методичних підходів і практичних рекомендацій щодо моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств. Уточнено визначення поняття «домогосподарство» та визначено його співвідношення з поняттям «сім'я». Узагальнено основні функції домогосподарств в умовах формування нової економіки. Розглянуто значення та умови формування «нової економіки» і сформовано структурно-логічну модель впливу нової економіки на діяльність домогосподарств. Визначено сутність моніторингу та основні його складові щодо діяльності домогосподарств.

Проведено аналіз формування сукупних доходів та витрат домогосподарств, проведено моніторинг їх соціально-економічної діяльності за регіонами та проаналізовано бюджет домогосподарств за балансовим методом в умовах формування нової економіки.

Розроблено методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічної діяльності домогосподарств, уточнено змістовне наповнення і роль соціального підприємництва в умовах формування нової економіки та запропоновано науково-практичні рекомендації щодо його використання в діяльності домогосподарств. Розроблено методичний підхід до моніторингу соціально-економічної діяльності домогосподарств в умовах формування нової економіки.

Ключові слова: моніторинг соціально-економічної діяльності домогосподарств, домогосподарство, функції домогосподарств, умови формування нової економіки, структурно-логічна модель впливу нової економіки, сукупні доходи та витрати, бюджет домогосподарств, рівень соціально-економічної діяльності домогосподарств, соціальне підприємництво.

Abstract

Buriak I. V. – Monitoring of socioeconomic activity of households under conditions of new economy formation. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economic Sciences (doctor of philosophy) in specialty 08.00.07 «Demography, labor economics, social economy and politics» (08 – economic sciences). – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2019.

Thesis is devoted to the development of theoretical foundations, methodological provisions and practical recommendations concerning socioeconomic activity of households under conditions of new economy formation.

In order to clarify the definition of concept's essence "household" it is analyzed the conceptual-categorical apparatus which allows to systematize the definition proposed by researchers and to provide a generalized interpretation of the concept "household". As a result of analysis, it determines and generalizes the main functions of households which enable expansion of Ukrainian households under conditions of new economy formation, namely: synthesized (organization and production, savings and investment) and additional (mandatory payments and household), which became the basis for monitoring the socioeconomic activity of households. Based on the results of thoroughly conducted analysis, there was formed the structural and logical model of influence of new economy on the activity of households which distinguishes the main conditions for formation of new economy: technological, informative and communicative, financial and globalized, the main risks of the influence of the new economy on the socioeconomic activity of households (economic, social and technological) and the possibility of introducing innovative types of households' activity, one of which is social entrepreneurship. It is generalized the essence of the main components of the monitoring of households' activity, it is determined the main objective of the monitoring research of socioeconomic households' activity, subject, object, scope of research, main tasks and stages of its conduction. It is proved the importance and features of introduction and use of monitoring of households' socioeconomic activity. It is carried out a general analysis of Ukrainian households' activities. It is analyzed the households' budget using the balance method under conditions of new economy formation. Complex analysis of the formation of aggregate household incomes and expenditures with the use of multivariate factor analysis was carried out. It allowed to determine the main component of the household budget structure; the monitoring of socio-economic activity of households from 2009 to 2017 by regions was carried out with the use of cluster analysis by the k-medium method. According to the monitoring results, 4 groups of regions with different levels of social and economic activity of households were identified. The budget of households by the balance method in the conditions of formation of a new economy was analyzed. The obtained results are the basis for a more detailed formulation of the socio-economic policy of Ukraine, taking into account the regional specificities. On the basis of generalization of subjective and objective indicators of the level of households' socioeconomic activity, there was developed a methodical approach for quantitative assessment of the level of households' activity under conditions of new economy formation by means of using three system-forming groups of indicators: social, economic, innovative and educational activity, which provide a deeper and more comprehensive assessment of the households'

socioeconomic activity. Such group of indicators was formed on the basis of the expert assessment (collective notebook method), which fully reflects the degree of satisfaction with the material and spiritual needs of households. According to the results of the expert evaluation, there have been formed three system-forming groups of indicators of households' socioeconomic activity which reflect the level of satisfaction with the material and spiritual needs of households. In the group of indicators of economic activity it is proposed to use two new indicators for households, namely: the index of profitability of households (characterizing how much the household uses its internal potential) and the household savings index (which helps to determine their capacity for savings and the level of liquidity of households). For visualization of the results by means of "Front-end development" (using the tools and programming languages: -html, -jquery, -raphaeljs, -css and -javascript) there was developed a monitoring map of Ukraine. The use of this software allows to automatically build a map with the allocation of color regions from white to dark blue, depending on the calculated index. The paper specifies the substantial content and role of social entrepreneurship under conditions of new economy formation and suggests scientific and practical recommendations for its use in households' activity. The methodical approach to assessing the level of social and economic activity of households has been improved. This methodological approach is based on a clear separation of stages, the construction of a constant sample of households, the timing of its implementation, the development of a monitoring passport that improves the information and organizational support for monitoring the socio-economic activity of households in the context in the conditions of the formation of a new economy.

Key words: monitoring of socioeconomic activity of households, household, household's functions, conditions for the formation of a new economy, structural and logical model of the impact of the new economy, aggregate incomes and expenditures, household budget, level of social and economic activity of households, social entrepreneurship.

БУРЯК ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

**МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДОМОГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.07 – демографія, економіка праці,
соціальна економіка і політика

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 03.05.2019 р. Формат 60×90 16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Папір офсетний.
Наклад 100 прим. Зам. № 1628.

Надруковано у друкарні ФОП Тарасенко В.П.
Свідоцтво № 24800170000043751 від 21. 02. 2002 р.
61124, м. Харків, вул. Зернова, 6/267.
Тел. /факс: (0572) 52-82-11, (097) 273-11-77